

Навчальна дисципліна
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО (ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА)»

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОГО СКЛАДУ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЮСКП):
ОРІЄНТОВНА ПРОГРАМА (СХЕМА) ТА ЗРАЗКИ

Орієнтовна програма (схема) загальної характеристики
юридичного складу кримінального правопорушення (ЮСКП)

1. Класифікація ЮСКП за окремими підставами:

1.1. За ступенем суспільної небезпеки.

1.2. За особливостями конструкції об'єктивної сторони.

1.3. За способом описання в кримінальному законі.

2. Особливості виду (різновиду) кримінального правопорушення, відображеного в ЮСКП:

2.1. Ступінь тяжкості кримінального правопорушення (за орієнтирами, передбаченими ст.12 КК).

2.2. Особливості загального кримінально-правового змісту (просте чи складне).

2.3. Форма вини.

3. Особливості деяких характеристик ЮСКП:

3.1. Особливості окремих компонентів ЮСКП (елементів, ознак і зв'язків), зокрема: наявність альтернативних елементів та (або) ознак; якщо є нетипові зв'язки, у чому саме вони проявляються; чи утворюють окремі різновиди ЮСКП самостійні форми кримінального правопорушення.

3.2. Наявність бланкетних та (або) оціночних ознак.

3.3 . Наявність нетипових чи некоректних характеристик; якщо наявні, то у чому їх специфіка (особливості змісту вини, особливості утворення кваліфікованого ЮСКП тощо).

3.4. Співвідношення з іншими ЮСКП (можливість виникнення окремих різновидів конкуренції) .

4. Вплив на конкретний зміст ЮСКП окремих інститутів Загальної частини кримінального права України, що стосуються кримінального правопорушення.

4.1. Стадії кримінального правопорушення.

4.2. Співучасть у кримінальному правопорушенні.

4.3. Множинність кримінальних правопорушень.

4.4. Причетність до кримінального правопорушення, групове вчинення кримінального правопорушення за відсутності ознак співучасті.

4.5. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

5. Інша інформація, що, на думку студента, заслуговує на увагу.

Зразки загальної характеристики ЮСКП

Зразок-1

Загальна характеристика ЮСКП, передбаченого ч.2 ст.189 КК

1. Класифікація ЮСКП за окремими підставами:

1.1. За ступенем суспільної небезпеки – **кваліфікований**.

1.2. За особливостями конструкції об'єктивної сторони –

формально-матеріальний (передбачає наслідки у вигляді шкоди від пошкодження чи знищення майна та наслідки у вигляді значної шкоди потерпілому як альтернативу іншим кваліфікуючим ознакам, які характеризують не наслідки, а інші елементи ЮСКП).

1.3. За способом описання в кримінальному законі – **складний** (передбачає альтернативні ознаки і, відповідно, альтернативні різновиди ЮСКП).

2. **Особливості виду (різновиду) кримінального правопорушення, відображеного в ЮСКП:**

2.1. **Ступінь тяжкості (ст.12 КК) – тяжкий злочин .**

2.2. **Особливості загального кримінально-правового змісту (просте чи складне) – у окремих своїх різновидах може бути складним (наприклад, вимагання, вчинене з погрозою вбивства; вимагання, вчинене з пошкодженням чи знищенням майна); інші різновиди можуть бути простими (наприклад, вимагання, вчинене за попередньою змовою групою осіб) .**

2.3. **Форма вини – у більшості різновидів може бути лише умисел; у тому різновиді, який передбачає наслідки у вигляді шкоди від пошкодження чи знищення майна, може мати місце так звана складна вина (ставлення суб'єкта до заподіяння такої шкоди може відповідати змісту необережної вини); в цілому умисний злочин.**

3. Особливості деяких характеристик ЮСКП:

3.1. **Особливості окремих компонентів ЮСКП (елементів, ознак, зв'язків): наявність альтернативних елементів, ознак; якщо є нетипові зв'язки, у чому саме вони проявляються; чи утворюють окремі різновиди ЮСКП самостійні форми кримінального правопорушення:**

а) альтернативними є ознаки передбачені на рівні основного ЮСКП і «перенесені» у кваліфікований ЮСКП; альтернативними є і кваліфікуючі ознаки;

б) альтернативні кваліфікуючі ознаки характеризують різні елементи ЮСКП, в тому числі ті, які не були передбачені на рівні основного ЮСКП (зокрема, наслідки);

в) специфічною є «структура» діяння – на рівні основного ЮСКП передбачено дві обов'язкові окремі дії – «вимога...» + «погроза...»; до цих дій, «перенесених» у кваліфікований ЮСКП, можуть «додаватись» дії, передбачені у окремих кваліфікуючих ознаках;

г) між обов'язковими діями, «перенесеними» з основного ЮСКП, наявний так званий функціональний зв'язок; такий зв'язок також може мати місце між цими діями і пошкодженням чи знищенням майна.

3.2. Наявність бланкетних та (або) оціночних ознак – банкетною, зокрема, є ознака «близькими родичами» (характеризує потерпілого на рівні основного ЮСКП), оціночною – зокрема, ознака «значна шкода потерпілому».

3.3 . Наявність нетипових чи некоректних характеристик; якщо є, то у чому їх специфіка (особливості змісту вини, особливості утворення кваліфікованого ЮСКП тощо):

а) в окремих різновидах кваліфікованого ЮСКП: 1) має місце специфіка змісту умислу у формальному ЮСКП; 2) при так званій складній вині наявне поєднання елементів умислу і необережності;

б) щодо окремого різновиду кваліфікованого ЮСКП може мати місце нетиповий варіант його утворення (погроза вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень може не «додаватися» до відповідних ознак основного ЮСКП, а «заміщувати» одну з таких ознак – в даному разі ознаку «з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами» у її «вузькому» розумінні.

в) некоректним з позицій законодавчої техніки є вживання слів «дій», «близькими родичами», «тяжких тілесних ушкоджень» у множині; в даному разі дійсний кримінально-правовий зміст ЮСКП передбачає можливість «одиночного» прояву відповідної його характеристики.

3.4. Співвідношення з іншими ЮСКП (можливість виникнення окремих різновидів конкуренції):

а) може бути загальною нормою щодо вимагання «спеціальних предметів» (наприклад, ст.ст.262, 308 КК);

б) може виступати «нормою-цілим» по відношенню до «частини» (наприклад, погрози вбивства, що відповідає ЮСКП, передбаченого ч.1 ст.129 КК; умисного знищення або пошкодження майна без обтяжуючих обставин, передбаченого, зокрема, ч.1 ст.194 КК).

4. Вплив на конкретний зміст ЮСКП окремих інститутів Загальної частини кримінального права України, що стосуються кримінального правопорушення.

4.1. Стадії кримінального правопорушення:

а) оскільки щодо більшості різновидів кваліфікованого вимагання ЮСКП передбачає вину у вигляді прямого умислу, на ці різновиди поширюється стадія закінченого кримінального правопорушення;

б) з урахуванням специфіки кваліфікуючої ознаки «значна шкода потерпілому» на різновид вимагання з цією кваліфікуючою ознакою характеристика стадій кримінального правопорушення не поширюється.

4.2. Співучасть у кримінальному правопорушенні: на рівні ЮСКП представлена кваліфікуючою ознакою «за попередньою змовою групою осіб»; за домінуючим підходом в теорії кримінального права і вітчизняній правозастосовній практиці передбачає так зване співвиконавство з попереднім порозумінням.

4.3. Множинність кримінальних правопорушень: на рівні ЮСКП представлена кваліфікуючою ознакою «повторно»; ця ознака характеризує суб'єкта кримінального правопорушення як спеціального і на її зміст відповідно до п.1 примітки до ст.185 КК впливають такі форми множинності, як повторність і рецидив.

4.4. Причетність до кримінального правопорушення, групове вчинення кримінального правопорушення за відсутності ознак співучасті: у змісті ЮСКП відсутні.

4.5. Обставини, що виключають злочинність діяння: деякі з обставин, що виключають злочинність діяння, (зокрема, крайня необхідність, фізичний або психічний примус) передбачені у змісті ЮСКП як так звані загальні негативні характеристики.

5. Інша інформація, що, на думку студента, заслуговує на увагу: ...

Зразок-2

Загальна характеристика ЮСКП, передбаченого ч.2 ст.263 КК

1. Класифікація ЮСКП за окремими підставами:

1.1. За ступенем суспільної небезпеки: не класифікується (окремі ЮСКП, передбаченого ст.263 КК, сконструйовані не як основний і кваліфікований, а як окремі різновиди, виділені за своїми змістовними характеристиками).

1.2. За особливостями конструкції об'єктивної сторони: формально-матеріальний (такий його різновид, як носіння холодної зброї наслідків не передбачає, а, наприклад, виготовлення включає і наслідки – в

результаті відповідних дій має з'явитись предмет, наділений властивостями холодної зброї).

1.3. За способом описання в кримінальному законі – складний (передбачає альтернативні діяння та альтернативні ознаки предмета кримінального правопорушення).

2. Особливості виду (різновиду) кримінального правопорушення, відображеного в ЮСКП:

2.1. Ступінь тяжкості (ст.12 КК) – нетяжкий злочин.

2.2. Особливості загального кримінально-правового змісту (просте чи складне) – просте (не містить ознак чи юридичних конструкцій, які представляють діяння, що можуть відповідати складу іншого закінченого кримінального правопорушення).

2.3. Форма вини – умисел (вид умислу – прямий).

3. Особливості деяких характеристик ЮСКП:

3.1. Особливості окремих компонентів ЮСКП (елементів, ознак, зв'язків): наявність альтернативних ознак, елементів; якщо є нетипові зв'язки, у чому саме вони проявляються; чи утворюють окремі різновиди ЮСКП самостійні форми кримінального правопорушення:

а) альтернативні ознаки характеризують різні елементи ЮСКП (діяння та предмет кримінального правопорушення);

б) альтернативні діяння (діяння + наслідки) у поєднанні з іншими «фрагментами» ЮСКП (елементами та ознаками) утворюють окремі його різновиди; специфічний зміст альтернативних діянь дає підстави вважати окремі різновиди самостійними формами кримінального правопорушення;

в) одиничним (єдиним) злочином може бути як різновид з одним діянням (наприклад, носіння холодної зброї без передбаченого законом дозволу), так і різновид з кількома діяннями – за наявності щодо них єдиного умислу (наприклад, виготовлення і збут холодної зброї без передбаченого законом дозволу);

г) некоректним з позицій законодавчої техніки є вживання слів «кинджалів», «фінських ножів», «кастетів» у множині; в даному разі дійсний кримінально-правовий зміст ЮСКП передбачає можливість «одиничного» прояву характеристики предмета кримінального правопорушення чи змісту діяння.

3.2. Наявність бланкетних та (або) оціночних ознак: ознака «без передбаченого законом дозволу» є бланкетною; оціночних ознак ЮСКП не передбачає.

3.3 . Наявність нетипових чи некоректних характеристик; якщо є, то у чому їх специфіка (особливості змісту вини, особливості утворення кваліфікованого

ЮСКП тощо): в окремих різновидах ЮСКП має місце специфічний зміст умислу – з урахуванням його особливостей у формальному ЮСКП.

3.4. Співвідношення з іншими ЮСКП (можливість виникнення окремих різновидів конкуренції): може виступати як норма-частина по відношенню до окремих норм, що передбачають у відповідному ЮСКП ознаку «озброєності» (наприклад, ст.ст.257, 260 КК)..

4. Вплив на конкретний зміст ЮСКП окремих інститутів Загальної частини кримінального права України, що стосуються кримінального правопорушення.

4.1. Стадії кримінального правопорушення: стадія закінченого кримінального правопорушення поширюється на всі різновиди ЮСКП (всі різновиди ЮСКП передбачають прямий умисел).

4.2. Співучасть у злочині: у конкретному змісті ЮСКП не передбачена.

4.3. Множинність злочинів: у конкретному змісті ЮСКП не передбачена.

4.4. Причетність до кримінального правопорушення, групове вчинення кримінального правопорушення за відсутності ознак співучасті: у конкретному змісті ЮСКП не передбачена.

4.5. Обставини, що виключають злочинність діяння: деякі з обставин, що виключають злочинність діяння, (зокрема, необхідна оборона, крайня необхідність, фізичний або психічний примус) передбачені у змісті ЮСКП як так звані загальні негативні характеристики.

5. Інша інформація, що, на думку студента, заслуговує на увагу: ...

*****

Орієнтовна програма та зразки загальної характеристики ЮСКП розроблені професором кафедри Шапченком С.Д. та затверджені на засіданні кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №10 від 21 лютого 2023 року).